

Formål frem for Frihed – *Lilleskolernes* Læreplaner

Kære lilleskoleleder

Hvad vil det sige at stå mål med, og hvordan kan vi på *lilleskolerne* forholde os til og arbejde med *stå mål med* på pædagogisk produktive måder, så det sker med afsæt i *lilleskolernes* overbevisning og formål? Dét arbejde har vi i Lilleskolernes Sammenslutning sat os for at danne ramme om, og vi inviterer hermed skolerne til at deltage i at udvikle pædagogisk forankrede fagformål og undervisningsplaner for dansk, engelsk, matematik og naturfag. Vi ønsker at udvikle:

- Undervisningsplaner, som ikke bare står mål med Fælles Mål og folkeskolen, men som står mål med *lilleskolernes* overbevisning og pædagogiske praksis.
- Undervisningsplaner, som kan anvendes, som de er, eller tilrettes på den enkelte *lilleskole*.
- Undervisningsplaner, som kan danne ramme om og lette det didaktiske planlægningsarbejde og arbejdet med årsplaner.
- Undervisningsplaner, som står på et pædagogisk fundament og reflekterer den undervisning og skole, som den er blevet til på – og for.

Friheden til at lave fri grundskole er jo netop friheden til at sætte klare rammer for formålet for og indholdet i undervisningen. Det handler om, hvordan man via sin overbevisning og sit formål, sætter grænser for friheden. Derfor sætter vi formål frem for frihed.

Over for vores omverden, staten og os selv er vi nødt til at deklarerer et formål: Hvad vil vi med *vores skole* – og *hvordan vil vi realisere det*? Vi har som lilleskoler og frie grundskoler ifølge lovgivningen frihed til at lave skole ud fra egen overbevisning. Den overbevisning må alt andet lige finde sit udtryk i et formål for skolen og dens fag, formål, som den enkelte skole skal kunne redegøre for – og som kan danne afsæt for udviklingen af undervisningsplaner på og for lilleskolerne.

Ambitionen med dette arbejde er også at skabe legitimitet og synlighed omkring det, der foregår på den enkelte skole – og blandt *lilleskolerne*: Hvordan sætter vi mål for fagene, så de *står mål med*, men ikke begrænses af eller begrænser sig til *stå mål med-kravet*? En fri skole skal stå på mål for sin overbevisning og sit formål.

Undervisningsplansarbejdet er i den sammenhæng helt centralt og frem for at sidde isoleret med det på den lokale lilleskole, vil vi med denne indsats, *Formål frem for Frihed*, formulere fire fælles og formålsforankrede undervisningsplaner, der skal være repræsentative for *lilleskolerne*. Det kalder på, at der er bred deltagelse i de fire fagudvalg, vi skal have nedsat – og derfor kalder vi på jer.

Vi skal nedsætte fagudvalg i dansk, matematik, engelsk og naturfag.

Fagudvalgene skal hver bestå af tre lærere, som tilsammen repræsenterer stor undervisningserfaring fra hele skoleforløbet fra 1.-9. klasse. Som det fremgår af det vedlagte dokument om projektets produkt, skal det munde ud i en publikation (se bilag 2). Konkret skal de fire fagudvalg skrive de tekster, der indgår i publikationens afsnit 6-10, og desuden være med til at drøfte og kvalificere det lille værks øvrige afsnit, som forfattes af styregruppen.

Når I som ledelse skal overveje, om I har en lærer, der kan indgå i og bidrage til arbejdet, kan I tage udgangspunkt i følgende kriterier:

- Læreren udviser nysgerrighed på fagets muligheder inden for rammerne af den frie grundskole. Læreren undervisning bærer præg af mod på og lyst til at eksperimentere med faget.
- Læreren har konkrete erfaringer med at bringe faget i spil i tværfaglige, projektorienterede og andre sammenhænge i børnenes skoledag.
- Læreren har erfaring med at skriftliggøre didaktiske og faglige overvejelser gennem f.eks. årsplaner, undervisningsplaner og egne undervisningsmaterialer.

Hvis I har en lærer, der kan bidrage i et fagudvalg, skal I udarbejde en kort beskrivelse, der indeholder en række nødvendige basisoplysninger (se vedlagte skema).

Forventet timeforbrug pr. deltager i et fagudvalg, som vi beder om, at I som skole dækker: 30 timer fordelt over skoleåret 23/24 jf. tidsplanen (se bilag 1). Arbejdet vil helt overvejende foregå på møderne. Hvis tilmeldingerne muliggør det, vil vi bestræbe os på at et af fagudvalgene har base i Jylland. Hvert fagudvalg vil have deltagelse af et medlem fra styregruppen.

Tidsfrist for indsendelse onsdag den 17. maj (sendes til sune@lilleskolerne.dk)

I får svar i løbet af uge 21.

Vi håber, at mange skoler har mulighed for at indstille en lærer til fagudvalgene - og at I, ligesom vi, betragter dette forløb som et kompetenceløft for de deltagende.

Med venlig hilsen *Styregruppen*

Sune Jon Hansen, sekretariatsleder i Lilleskolernes Sammenslutning
Peter Futtrup, grundskoleleder på Det Frie Gymnasiums Grundskole
Mette Holstein, skoleleder på Hareskovens Lilleskole
Ingelise Tingdal Rasmussen, skoleleder på Ørestadens Friskole
Keld Skovmand, ekstern konsulent

**Skema - Oplysninger om lærere, der ønsker at deltage i arbejdet med at udvikle
Lilleskolernes Læreplaner:**

Lærerens navn
Ønsket fagudvalg
Motivation og begrundelse for at deltage i det ønskede fagudvalg
Uddannelsesbaggrund (fag og uddannelsesår) og evt. relevant videreuddannelse
Undervisningserfaring (indskoling/mellemtrin/udskoling og fagområder)
Anciennitet på skolen og på andre skoler
Anden relevant erfaring

Bilag 1: Tidsplan for udviklingen af Lilleskolernes Læreplaner

Uge 17 (27.-28.4.)	Møde #1 Styregruppen (Schillerhuset) Afklargning af rammen for arbejdet og udformning af strategi i forhold til rekruttering af lærere til de fire faggrupper
Uge 23 (8.6.)	Møde #2 Styregruppen (Schillerhuset) Opfølgning på møde #1 Strategi samt planlægning af internat i uge 34 Arbejdsstruktur samt -skabeloner
Uge 34 (24.-25.8.)	Internat med styregruppe og de fire faggrupper Fælles ramme for udformning af de fire læreplaner: <ul style="list-style-type: none"> • Publikation • Disposition • Forløb for afleveringer og respons • <i>Genre-afklaring</i> + Skabeloner • Konkret 'skrive-arbejde' i fagudvalgene:<ul style="list-style-type: none"> ○ Fagformål ○ Principper for fag og mål
Fredag den 6.10.	Fagudvalgsmøder (10.00 - 14.00)
Fredag den 27.10.	Styregruppemøde (10.00 - 14.30)
Fredag den 10.11.	Fagudvalgsmøde (10.00 - 14.00)
Uge 3 (18.-19.1.)	Internat med styregruppe og de fire faggrupper Fælles drøftelse af de indkomne forslag til færdige læreplaner <ul style="list-style-type: none"> • Indholdskorrektur • Samling og gennemgang af manus
Uge 12 (21.3.)	Åben konference: Formål frem for Frihed
Uge 24	Formål frem for frihed på Bornholm Præsentation af læreplansarbejdet på Folkemødet på Bornholm <i>Hvad stiller vi op med mål og demokratiets skole: hvilke former for skolens formål skal vi gøre gældende - og hvordan omsættes de i skolens fagformål. Gerne med deltagelse fra fagudvalgene. Fælles eller frie mål?</i>

Bilag 2: Om publikationen

Formål frem for Frihed. Lilleskolernes Læreplaner er en lille bog, der udgives af Lilleskolernes Sammenslutning foråret 2024. Bogen formulerer den overbevisning og det formål, som er fælles for lilleskoleformen, og sætter dette værdigrundlag ind i den juridiske ramme, der fastsætter de frie grundskolers frihedsrettigheder og forpligtelser.

Bogen gør *lilleskolernes* overbevisning og formål til grundlaget for udarbejdelsen af fagformål og beskrivelsen af undervisningens mål og indhold i dansk, matematik, naturfag og engelsk. Dermed giver bogen bud på, hvordan *lilleskolernes* egne undervisningsplaner kan se ud som et mere end ligeværdigt alternativ til Fælles Mål.

Den pædagogiske praksis i de frie grundskoler holdes op imod Fælles Mål i forbindelse med stå mål med-kravet. Mange skoler vælger derfor at "følge" Fælles Mål - uden at det er ganske klart, hvad det indebærer. Bogen viser, at der er andre veje at gå, hvis *lilleskolerne* skal være tro mod deres overbevisning og kunne stå på mål for deres formål.

Den politiske og pædagogiske nøgle er formålet og en åbnende fortolkning af, hvad et formål er og indebærer. Frie grundskoler har ikke noget formål ifølge loven, som nævner dem uden at definere dem: "Skolerne skal *efter deres formål* og i hele deres virke forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse [...]" (§ 1, stk. 2).

Frie grundskoler har således ikke noget formuleret formål, men skal ifølge deres formål gøre det, loven foreskriver, i forhold til frihed og folkestyre. Dette kan læses som en invitation til, at skolerne laver deres eget formål. Et frit skoleformål er en pædagogisk udmøntning af skolernes overbevisning og værdigrundlag, men samtidig en ramme for tænkningen om og tilrettelæggelsen af undervisningen, som den fx kan komme til udtryk i en undervisningsplan.

Hvis et frit skoleformål skal have praktisk betydning, må det bruges som grundlag for formuleringen af egne fagformål. Fagformål er i folkeskolen den pædagogiske præmis for at kunne opstille mål for undervisningen i fagene og beskrive deres indhold. De frie skoler er ikke forpligtet på hverken at følge eller skele til fagformålene i folkeskolen, skønt de formelt er en del af Fælles Mål for folkeskolen. Stå mål med-kravet vedrører i friskoleloven Fælles Mål forstået som slut- og delmål, dvs. Fælles Mål fraregnet fagformål. De frie skoler er dermed frit stillet til at formulere egne fagformål.

Bogen skal ses som et gennearbejdet bud på, hvordan lilleskolerne kan forvalte deres frihed og fremelske deres egenart inden for en forpligtende ramme, som det naturligvis står enhver skole og ethvert lilleskolemenneske frit for at fortolke og gå i kritisk dialog med. Bogen indeholder redskaber til at omsætte både overbevisning, formålsparagraf og undervisningsplaner til lokalt skoleliv og konkret pædagogisk praksis, jf. dispositionen på næste side.

Formål frem for Frihed Lilleskolernes Læreplaner

1. Formål frem for frihed (2 s.)
2. Lilleskolernes overbevisning - tre grundsyn (2 s.)
3. Lilleskolernes formålsparagraf (2 s.)
4. Stå mål med-kravet (2 s.)
5. Frihed og folkestyre-kravet (2 s.)
6. Fagformål for dansk, matematik, naturfag og engelsk (4 s.)
7. Fagets indhold og mål (16 s.)
8. Progression i arbejdet med faget (4 s.)
9. Faget på skolen (2 s.)
10. Faget i andre skolefag og projektarbejdet (2 s.)
11. Overbevisning og formål i pædagogisk praksis (4 s.)
12. Fagplaner i pædagogisk praksis (4 s.)
13. Lilleskolernes læreplansleksikon (4 s.)

50 sider i alt